

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล (Data Privacy)

ปัจจุบันมีการนำระบบสารสนเทศและการสื่อสารมาประยุกต์ใช้ประกอบการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์อย่างแพร่หลาย ซึ่งอาจต้องมีการรวบรวม จัดเก็บ ใช้หรือเผยแพร่ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เพื่อเป็นการป้องกันการละเมิดข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานสำคัญในความเป็นส่วนตัว (Privacy Right) ของประชาชนที่ต้องได้รับการคุ้มครองอันจะทำให้ประชาชนมีความมั่นใจในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์

ความหมายของคำว่า “ข้อมูลส่วนบุคคล (Data Privacy)”

ในประเทศไทยได้มีการพูดถึงข้อมูลส่วนบุคคลอันเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอย่างกว้างขวาง เช่น

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

มาตรา 4 ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง

มาตรา 35 สิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง ตลอดจนความเป็นอยู่ส่วนตัวย่อมได้รับความคุ้มครองการกล่าวหรือไขข่าวแพร่หลายซึ่งข้อความหรือภาพไม่ว่าด้วยวิธีใดไปยังสาธารณชนอันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลในครอบครัว เกียรติยศ ชื่อเสียง หรือความเป็นอยู่ส่วนตัวจะกระทำได้เว้นแต่กรณีที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการแสวงประโยชน์โดยมิชอบจากข้อมูลส่วนบุคคลที่เกี่ยวกับตน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ

- พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540

“ข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม หรือประวัติการทำงาน บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้น หรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งบอกลักษณะอื่นที่ทำให้รู้ตัวผู้นั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคนหรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย

- ร่าง พระราชบัญญัติคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล พ.ศ. ...

“ข้อมูลส่วนบุคคล” หมายความว่า ข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของบุคคล เช่น การศึกษา ฐานะการเงิน ประวัติสุขภาพ ประวัติอาชญากรรม ประวัติการทำงาน หรือประวัติกิจกรรม บรรดาที่มีชื่อของผู้นั้นหรือมีเลขหมาย รหัส หรือสิ่งอื่นที่ทำให้รู้ตัวบุคคลนั้นได้ เช่น ลายพิมพ์นิ้วมือ แผ่นบันทึกลักษณะเสียงของคน หรือรูปถ่าย และให้หมายความรวมถึงข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งเฉพาะตัวของผู้ที่ถึงแก่กรรมแล้วด้วย

- ปฎิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชน

ข้อ 12 บุคคลใดจะถูกแทรกแซงตามอำเภอใจในความเป็นส่วนตัว ครอบครัว ที่อยู่อาศัย หรือการสื่อสาร หรือจะถูกกลบหลู่เกียรติยศและชื่อเสียงไม่ได้ ทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองของกฎหมายต่อการแทรกแซงสิทธิหรือการลบลู่ดังกล่าวนี้

- แนวคิดความเป็นส่วนตัว (โดย Samuel D. Warren และ Louis D. Brandeis ปี ค.ศ. 1890)

ความเป็นส่วนตัว หมายถึง “สิทธิที่จะอยู่โดยลำพัง” (the right to be let alone)

“ความเป็นส่วนตัว” หรือ “Privacy” เป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ที่สังคมยุคใหม่เกือบทุกประเทศให้ความสำคัญอย่างมาก ดังจะเห็นได้จากการรับรองหลักการดังกล่าวไว้ในรัฐธรรมนูญหรือแม้บางประเทศจะไม่ได้บัญญัติรับรองไว้โดยตรง ในรัฐธรรมนูญ แต่ก็ได้ตราบทบัญญัติรับรองไว้ในกฎหมายเฉพาะ “ความเป็นส่วนตัว” ได้รวมถึงการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นการตีความคำว่า “ความเป็นส่วนตัว” ในด้านการจัดการข้อมูลส่วนบุคคล

ความเป็นส่วนตัวเกี่ยวกับข้อมูล (Information Privacy) เป็นการให้ความคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล โดยการวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมและการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคล

- ข้อมูลส่วนบุคคล (โดยดร.นคร เสรีรักษ์)

ข้อมูลส่วนบุคคล หมายถึง

– สิทธิในชีวิตและร่างกาย “เรื่องส่วนตัว” รัฐและบุคคลทั่วไปต้องเคารพและไม่แทรกแซง

– สิ่งบ่งชี้ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่จะดำรงชีวิต กำหนดวิถีชีวิตของตนเอง ความเป็นมนุษย์

เป็นองค์รวมของข้อมูลส่วนบุคคลอีกมากมาย

กรอบในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

กรอบในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่นิยมของสากลประเทศและประเทศไทยใช้นำมาอ้างอิงเป็นแนวทางในการดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลที่อยู่ในรูปของข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งข้อมูลส่วนบุคคลต้องได้รับการคุ้มครองที่เหมาะสมในทุกขั้นตอนตั้งแต่การเก็บรวบรวม การเก็บรักษา และการเปิดเผย คือ กรอบในการคุ้มครองข้อมูลขององค์การร่วมมือและพัฒนาทางเศรษฐกิจ (OECD : The Organization for Economic Cooperation and Development) ในเรื่อง Guidelines Governing the Protection of Privacy and Transborder Data Flows of Personal Data มีหลักการพื้นฐาน 8 ประการ ดังนี้

ข้อ	กรอบ OECD	สาระสำคัญ
1.	หลักข้อจำกัดในการเก็บรวบรวมข้อมูล	ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น <u>ต้องชอบด้วยกฎหมาย</u> และต้องใช้วิธีการที่เป็นธรรมและเหมาะสม โดยในการเก็บรวบรวมข้อมูลนั้นต้องให้ <u>เจ้าของข้อมูลรู้เห็น รับรู้ หรือได้รับความยินยอม</u> จากเจ้าของข้อมูล
2.	หลักคุณภาพของข้อมูล	ข้อมูลที่เก็บรวบรวมนั้น ต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดขึ้นว่า <u>“จะนำไปใช้ทำอะไร”</u> และเป็นไป <u>ตามอำนาจหน้าที่และวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานของหน่วยงานตามที่กฎหมายกำหนด</u> นอกจากนั้นข้อมูลดังกล่าวจะต้อง <u>ถูกต้อง สมบูรณ์</u> หรือทำให้เป็นปัจจุบันหรือทันสมัยอยู่เสมอ
3.	หลักการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บ	ต้องกำหนดวัตถุประสงค์ว่า ข้อมูลที่มีการเก็บรวบรวมนั้น <u>เก็บรวบรวมไปเพื่ออะไร</u> พร้อมทั้ง <u>กำหนดระยะเวลาที่เก็บรวบรวมหรือรักษา</u> ข้อมูลนั้น ตลอดจนกรณีที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเช่นนั้น ไว้ให้ชัดเจน

ข้อ	กรอบ OECD	สาระสำคัญ
4.	หลักข้อจำกัดในการนำไปใช้	ข้อมูลส่วนบุคคลนั้น จะต้องไม่มีการเปิดเผย ทำให้มี หรือปรากฏในลักษณะอื่นใด ซึ่งไม่ได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งในวัตถุประสงค์ของการเก็บรวบรวมข้อมูล เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากเจ้าของข้อมูล หรือโดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
5.	หลักการรักษาความมั่นคงปลอดภัยข้อมูล	จะต้องมี มาตรการในการรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคลที่เหมาะสม เพื่อป้องกันความเสี่ยงภัยใดๆ ที่อาจทำให้ข้อมูลนั้นสูญหาย เข้าถึง ทำลาย ใช้ ดัดแปลงแก้ไข หรือเปิดเผยโดยมิชอบ
6.	หลักการเปิดเผยข้อมูล	ควรมี การประกาศนโยบายฯ ให้ทราบโดยทั่วกัน หากมีการปรับปรุงแก้ไข หรือพัฒนาแนวนโยบายหรือแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลส่วนบุคคล ก็ควรเปิดเผยหรือประกาศไว้ให้ชัดเจน รวมทั้งให้ข้อมูลใดๆ ที่สามารถระบุเกี่ยวกับหน่วยงานของรัฐผู้ให้บริการ ที่อยู่ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล ด้วย
7.	หลักการมีส่วนร่วมของบุคคล	ให้บุคคลซึ่งเป็น เจ้าของข้อมูลได้รับแจ้ง หรือยืนยันจากหน่วยงานของรัฐที่เก็บรวบรวมหรือจัดเก็บข้อมูลทราบว่า “หน่วยงานของรัฐนั้นๆ ได้รวบรวมข้อมูลหรือจัดเก็บข้อมูลส่วนบุคคลดังกล่าวหรือไม่ ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม”
8.	หลักความรับผิดชอบ	ผู้ควบคุมข้อมูลส่วนบุคคลต้องปฏิบัติตามนโยบายและแนวปฏิบัติ ในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

การคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544

ประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2553

เพื่อให้การทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานของรัฐมีความมั่นคงปลอดภัย ความน่าเชื่อถือ และมีการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นไปตามพระราชบัญญัติว่าด้วยธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ พ.ศ. 2544 คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เห็นสมควรกำหนดแนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐให้มีมาตรฐานเดียวกัน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 6 แห่งพระราชกฤษฎีกากำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐ พ.ศ. 2549 บัญญัติว่า “ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐมีการรวบรวม จัดเก็บ ใช้ หรือเผยแพร่ข้อมูล หรือ ข้อเท็จจริงที่ทำให้สามารถระบุตัวบุคคล ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม ให้หน่วยงานของรัฐจัดทำแนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล” ดังนั้น คณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์จึงออก “ประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2553” เพื่อให้หน่วยงานของรัฐให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ด้วยการจัดทำแนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ สำหรับการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐด้วย โดยในประกาศฯ ต้องมีสาระสำคัญอย่างน้อย ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 : นโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

การจัดทำนโยบายในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการแจ้งให้กับผู้ใช้บริการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ภาครัฐกับหน่วยงานได้ทราบว่า หน่วยงานมีแนวทางในการบริหารจัดการข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการซึ่งเป็นเจ้าของข้อมูลอย่างไร เพื่อให้ผู้ใช้บริการทราบและสามารถตัดสินใจได้ว่าสมควรให้ข้อมูลส่วนบุคคลของตนหรือไม่ เพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามประกาศคณะกรรมการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง แนวนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2553 ในส่วนของนโยบายฯ จะต้องมีหัวข้อหลักที่เป็นสาระสำคัญอย่างน้อย 8 ข้อ ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลส่วนบุคคลอย่างจำกัด
2. คุณภาพของข้อมูลส่วนบุคคล
3. การระบุวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวม
4. ข้อจำกัดในการนำข้อมูลส่วนบุคคลไปใช้
5. การรักษาความมั่นคงปลอดภัย
6. การเปิดเผยเกี่ยวกับการดำเนินการแนวปฏิบัติและนโยบายที่เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล
7. การมีส่วนร่วมของเจ้าของข้อมูล
8. ความรับผิดชอบของบุคคลซึ่งทำหน้าที่ควบคุมข้อมูล

ส่วนที่ 2 : แนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

การจัดทำแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการประกาศให้กับบุคลากรในหน่วยงานปฏิบัติตามนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ใช้บริการ ทั้งนี้ แนวปฏิบัติต้องแสดงถึงขั้นตอนและวิธีการดำเนินการเพื่อให้บุคลากรซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง เพื่อให้สอดคล้องเป็นไปตามประกาศคณะกรรมการฯ จะต้องมีหัวข้อหลักที่เป็นสาระสำคัญในแนวปฏิบัติ อย่างน้อย 9 ข้อ ดังนี้

1. ข้อมูลเบื้องต้น
2. การเก็บรวบรวม จัดประเภท และการใช้ข้อมูลส่วนบุคคล
3. การแสดงระบุมความเชื่อมโยงให้ข้อมูลส่วนบุคคลกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น
4. การรวมข้อมูลจากที่มาหลายๆ แห่ง
5. การให้บุคคลอื่นใช้หรือการเปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคล
6. การรวบรวม จัดเก็บ ใช้ และการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้ใช้บริการ
7. การเข้าถึง การแก้ไขให้ถูกต้อง และการปรับปรุงให้เป็นปัจจุบัน
8. การรักษาความมั่นคงปลอดภัยของข้อมูลส่วนบุคคล
9. การติดต่อกับเว็บไซต์

ในแนวปฏิบัติฯ บางข้อที่หน่วยงาน

- มีการดำเนินการ ให้ระบุเนื้อหาเพิ่มเติมไว้ในนโยบาย โดยระบุเป็นข้อ ต่อจากนโยบายข้อ 8
- ไม่มีการดำเนินการ ให้ระบุไว้ในแนวปฏิบัติข้อนั้นว่า “ - ไม่มี - ”

หมายเหตุ

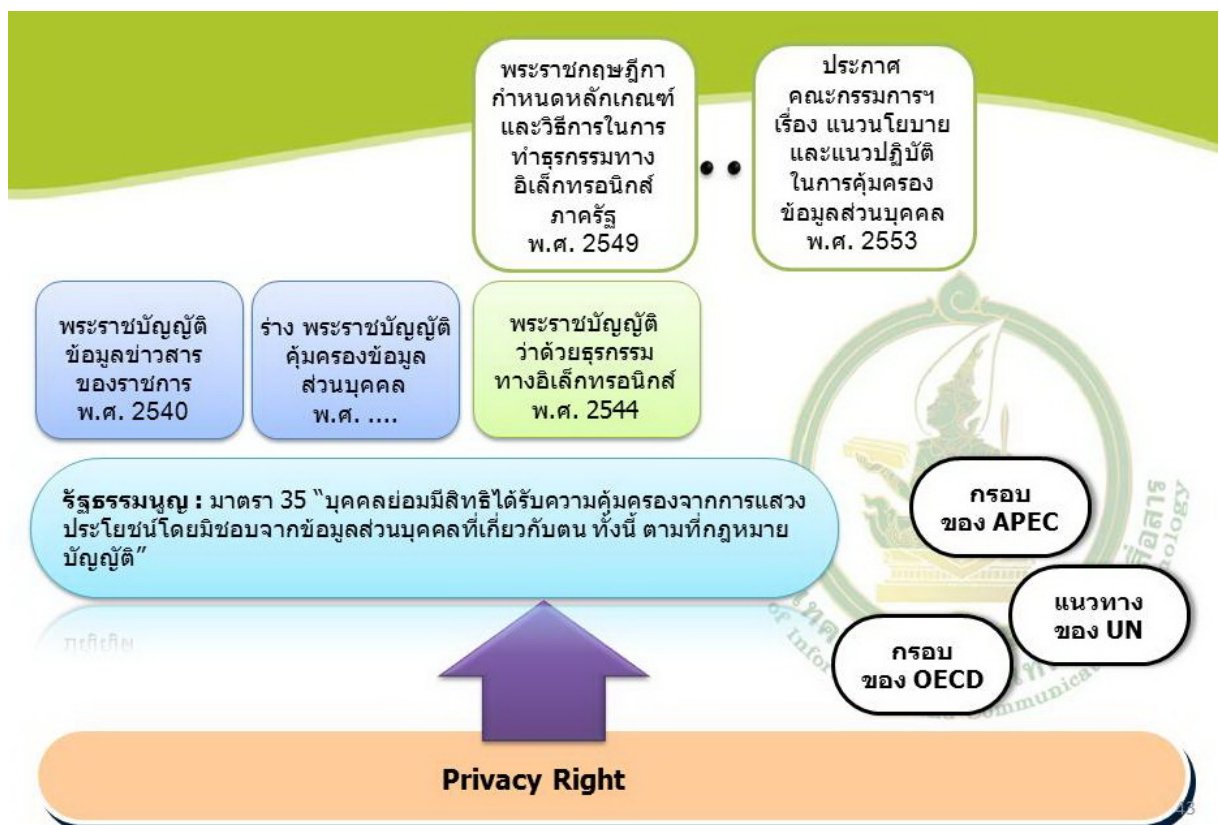
1. กรณีที่หน่วยงานได้รับทรัพย์สิน์มาร์คจากหน่วยงานหรือองค์กรอื่นที่ทำหน้าที่ออกทรัพย์สิน์มาร์ค (Trust Mark) ในเรื่องของการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ให้หน่วยงานของรัฐนั้นแสดงนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงานหรือองค์กรที่ออกหรือรับรองทรัพย์สิน์มาร์คดังกล่าวต่อคณะกรรมการฯ ด้วย

ทรัพย์สิน์มาร์ค (Trust Mark) ตามความในวรรคแรกหมายถึง เครื่องหมายที่รับรองว่าหน่วยงานดังกล่าวมีมาตรฐานในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชนในการทำธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งออกโดยหน่วยงานหรือองค์กรที่จัดตั้งโดยชอบด้วยกฎหมายเพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบและรับรองการออกทรัพย์สิน์มาร์คให้กับผู้ขอรับการรับรอง

2. กรณีที่มีการปรับปรุงนโยบาย ให้ระบุน วัน เวลา และปี ที่มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงนโยบายดังกล่าวไว้ด้วย

3. เพื่อความสะดวกในการปรับแก้ไขประกาศนโยบายและแนวปฏิบัติในการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของหน่วยงานในอนาคต หน่วยงานควรจัดทำนโยบายและแนวปฏิบัติแยกออกจากกัน

4. ในกรณีที่หน่วยงานมีระบบสารสนเทศที่ให้บริการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์หลายระบบงาน โดยแต่ละระบบงานนั้นวิธีปฏิบัติในบางเรื่องอาจมีความแตกต่างกัน ในกรณีที่มีการให้บริการหลายระบบงาน ซึ่งแต่ละระบบงานอาจมีข้อปฏิบัติที่มีความแตกต่างกัน หน่วยงานควรมีการกำหนดแนวปฏิบัติของแต่ละระบบงานโดยอาจจะกำหนดไว้เป็นระเบียบข้อบังคับแนบท้ายประกาศฉบับนี้ได้

รูปภาพแสดงความเชื่อมโยง กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล